

1. ונפק סבבי היער בקרל והלבנון באדיר יפול: ישיעוהו י לר
2. והיה אדירו ממנו ומשלו מקרבו יצא והקרבתי ונש אלי כי מה הוא זה ערב את לבו לגשת אלי נאם יי ירמיהו ל כא
3. אעברה נא ואתה את הארץ הטובה אשר עבר הירדן הקר השוב הנה והלבנון:
4. מפר אתות בדים וקטנים יחולל מיטב חכמים אחר ודעתם ישתו מר מה ישתו עינים שחמל לב שמועה טובה תדושן עץ: משילי לו ל
5. מאור עינים שחמל לב שמועה טובה תדושן עץ: משילי לו ל
6. לב שמח מיטב גוה ורוח נבאה תיבש קרם: משילי יו כב
7. ואמר אי אלהינו עור חסיד בן: הרים לב לו
8. שאנו צריך בקרב מועדן שמו אותם אתות: תהלים עז ד
9. ואלהי צבאות מי כמוך חסין זה ואמנתך סביבותי: תהלים פט ט
10. מי כמכה באלים ואתות: תהלים עז ד
11. ובכן ראיתי רשעים קברים וקאו ומקום קדוש יהלכו ושתכחו בעיר אשר כן עשו גם זה קבל: קהלת ת י
12. הוי צריה לראש אביה שלו כי וי הנה על רב פשעה עולליה חלבו שבי לפני צי: איכה א ה

אי לאו דמלכא את לא מימסרא ירושלים בידך. אע"ג דלכתי לא מימסלא זידו עד שכל טיטוס מ"מ כיון דכבר זר עליה שלג שנים והוה כפלא הוי כאלו כבר נמסרה: **ונעשה** נם והיה דם בוי. להודיע דקשה לפני המקום מוכרן צית המקדש: **וניקר** במוחו ו' שנים. לא נעשה מרפה נכך דדוך מוטמו נכנס ולא ניקב הקרום ועוד דיש מילוק צין עריפות דלסל לצהמה כדפרישית פסק קמא דערוצין (דף טו.)

איברא מלכא את דאי לאו מלכא את לא מימסרא ירושלים בידך דכתיב והלבנון באדיר יפול ואין אדיר אלא מלך דכתי' והיה אדירו ממנו וגו' ואין לבנון אלא ביהמ"ק שנאמר הנהר הטוב הזה והלבנון ודקאמרת אי מלכא אנא אמאי לא קאתית לגבאי עד האידנא ברויני דאית בן לא שבקינן אמר ליה אילו הבית של דבש ודרקון כרוך עליה לא היו שוברין את החבת בשביל דרקון אישתיק קרי עליה רב יוסף ואיתימא רבי עקיבא משיב חכמים אחר ודעתם יסכל איבעי ליה למימר ליה שקלינן צבתא ושקלינן ליה לדרקון וקמלינן ליה והביתא שבקינן לה

אדרכי אתי פריסתקא עליה מרויני אמר ליה קום דמית ליה קיסר ואמרי הנהו חשיבו דרומי לאותיבך ברישא הוה סיים חד מסאני בעא למסימא לאחרינא לא עייל בעא למשלפא לאידך לא נפק אמר מאי האי אמר ליה לא תצמער שמועה טובה אתיא לך דכתיב שמועה טובה תדושן עץ אמר מאי תקנתיה ליתי איניש דלא מיתבא דעתך מיניה ולחליף קמך דכתיב ורוח נבאה תיבש גרם עבד הכי עייל אמר ליה ומאחר דחכמיתו כולי האי עד האידנא אמאי לא אתיתו לגבאי אמר ליה ולא אמרי לך אמר ליה אמר לך ליה מיזל אזילנא ואיניש אחרינא משרדנא אלא בעי מינאי מידי דאתן לך אמר ליה תן לי יבנה והכמיה ושוישילתא דרבן גמליאל ואסוותא דמסיין ליה לרבי צדוק קרי עליה רב יוסף ואיתימא רבי עקיבא משיב חכמים אחר ודעתם יסכל איבעי ליה למימר ליה לשבקינהו הרא זימנא והוא כבר דלמא כולי האי לא עביד והצלה פורתא נמו לא הוי אסוותא דמסיין ליה לרבי צדוק מאי עייל יומא קמא אשקויה מיה דפארי למחר מיה דסיפוקא למחר מיה דלקימא צור

היא דרווח מיטייה פורתא אול שדריה לטיטוס הרשע ואמר אי אלהינו צור חסיו בו זה מיטייה הרשע שחירף וגידף כלפי מעלה מה עשה תפש זוהה בירו ונכנס לבית קדשי הקדשים והציע ספר תורה ועבר עליה עבירה ונטל סייף וגידר את הפרוכת ונעשה גם ודיה דם מבצבץ ויוצא וכסבור הרג את עצמו שנאמר שאנו צורריך בקרב מועדך שמו אותותם אתות אבא חנן אומר מי כמוך חסין יה מי כמוך חסין וקשה שאתה שומע ניאוצו וגידופו של אותו רשע ושותק דבי רבי ישמעאל תנא כלים שבמקדש והניחון בהן והושיבן כספינה לילך להשתבח בעירו שנאמר ובכך גרנותנו והביא כל כלים שבמקדש והניחון בהן והושיבן כספינה לילך להשתבח בעירו שנאמר ובכך ראיתי רשעים קבורים ובאו וממקום קדוש יהלכו וישתכחו בעיר אשר כן עשו אל תיקרי קבורים אלא קבוצים אל תיקרי וישתכחו אלא וישתכחו איכא דאמרי קבורים ממש דאפילו מילי דממחרן איגלייא להון עמד עליו נחשול שבים לטובעו אמר כמדומה אני שאלהיהם של אלו אין גבורתה אלא במים בא ליבשה ויעשה עמי מלחמה יצתה בת קול ואמרה לו רשע בן רשע בן בנו של עשו הרשע בריה קלה יש לי בעולמי ויתוש שמה אמאי קרי לה בריה קלה דמעלנא אית לה ומפקנא לית לה עלה ליבשה ותעשה עמה מלחמה עלה ליבשה בא יתוש ונכנס בחוטמו ונקר במוחו שבע שנים יומא חד הוה קא חליף אבכא דבי נפחא שמע קל ארופתא אישתיק אמר איכא תקנתא כל יומא מיתו נפחא ומחו קמיה לנכרי יהיב ליה ארבע זוזי לישראל אמר ליה מיסתיתך דקא חזית בסנאך עד תלתין יומין עבד הכי מכאן ואילך כיון דרש דש תניא אמר רבי פנחס בן ערובא אני הייתי בין גדולי רומי וכשמת פצעו את מוחו ומצאו בו כצפור דרור משקל שני סלעים במתניתא תנא כנוול בן שנה משקל שני ליטרין אמר אביי נקמינן פיו של נחושת וצפורניו של ברזל כי הוה קא מיית אמר להו ליקליוה להווא גברא ולברדי לקיטמיה אשב ימי דלא לשכחיה אלהא דיהודאי ולוקמיה בדינא ואו אונקלוס בר קלוניקוס בר אחתיה דטיטוס הוה בעי לאיגורי אול אסקיה לטיטוס כנגידא אמר ליה מאן חשיב בההוא עלמא אמר ליה ישראל מהו לאידבוקי בהו אמר ליה מיליהו נפישין ולא מצית לקוימניהו זיל איגרי בהו בההוא עלמא והוית רישא דכתיב היו צריה לראש וגו' כל המוצר לישראל נעשה ראש אמר ליה דיניה דההוא גברא במאי א"ל במאי

א) בויקרא רבה פכ"ב איתא: איך אלעזר בדי יוסי: מהרצ"ח, ט' לפי שהגלה את ישראל שנמשלו ליונה טעם זה כמנ ספר חסידים סי' משגי'א, א) נצטו ערך נגד ד' אלמא בניידיה פי כספי'א, ד) ב"ר: בהאי עמלא, ט) סנהדרין קד: ע"ש, ו) נלומר קודם שיתלך לים נעשה ראש שלג יאמרו בדי אומה שפלה מפר את בני. כ"כ תוספות מגינה יב: ד"ה שלג, ו) בס"א: באמת מלך, ח) יומא לט: ועי' מהרש"א בבב"א, ט) נצטו מ"ד ע"כ דעמות בת החי"ש על מ"ש תוס' דהלא דפרישית כפי' דשויקו אכל לא מלמא שם כלום עי"ל נראה שלג היה לפניו מה שדפס שם תוספות דערוצין ו. ד"ה כגון שרדו ובי' כסם תוס' כ"י ומיהו כמה בני ארס וכו' ע"ש תוס' צ"ק נ"ה. ד"ה נעבד ותוס' וזכרם קטו. ד"ה ללמא ותוס' חולין מב: ד"ה וא"י יהודה ותוספות נכודות לו: ד"ה כ"י.

הגהות הגר"א

א) נמו אונקלוס בר אונקלוס כר אחתה דלמריטוס היה סי' כ"ג, ויעי' מהר"ם י"ח:

לעני רש"י

קולדוויי' [קולדוויי']. סנטה רונדיליא [ארינדיליא]. טניתי.

מוסף רש"י

כיון דרש דש. לטון מרגיל (מגילה ד"ג). דרקון. דומה ממש. ע"ז (תב).

מוסף תוספות

א. משום דאדם אית ליה מולא. תוס' זכרם קטו. ד"ה דלמא נה (פס' ר"ט). ואית ליה טפי חיות, ולא מיטרף בבקיות קיום. תוס' נכודות לו: ד"ה כ"י (פס' ר"ט).

הניזקין פרק חמישי גיטין

1. לא תדרש שלמים וטבתם כל ימיהם לעולם. דברים כז
2. הלא אתה אלהים ונתתנו ולא תצא אלהים בצבאותינו? תהלים ט ב
3. בלע ארץ ולא חמל את כל נאות יעקב ה'רס בעברתו מבצרי בת יהודה הגיע לארץ חלל ממלכה ושרף. איכה ב ב
4. ואנכי אמרתי איה אשיתך בנים ואנח לך ארץ חמדה חלת צבי צבאות גוים ואמר אבי תקרא לי ומאתרי לא תשוב? ירמיהו ג ט
5. וקא בארץ העבי ורבות יבשלו ואלה יקלטו מידו ארם ומואב וראשית בני עמון: דניאל יא מא
6. שמוח את ירושלים ונילו בה כל אהביה יישו אתה משוש כל המתאבלים עליה: ישעיהו סו י
7. ג'דע בקרי אף כל קרן ישראל השיב אחר ימיו מפני ארץ ובער יעקב כאש להבה אכלה קיבו: איכה ב ג

רצוא עירות היו זהר המלך והוא אינו מחזיק אפילו ששים רבוא קנים: **גמרא**. דיטריי"ש בלע"ז כמו גמוד מסאני (פסמים דף ק"א): **אין עורו מחזיק צפרו**. משופשט הוא כוון ואין יכול לחזור ולכסותו זו: **דשמיע ליה**. מה מעשיהם אם לדיקים אם רשעים: **צארום וארוספו**. מאומה העיר: **שפטט**. זולו צינרו ולא חשבו אלא נמגבר עליו: **וחסר השער**. נתיקלה התבואה: **לונן צילס**. שהוא דומה לשכנת זרע להוליא קול שצלו על אשמו: **סולו**. דיטריי"ש מתיבש ומגלד: **שכנס זרע וצבל צבגד ואינו מגלד: סורניסא**. פי"ן: **גנגל**. תופה: **קרני מלחמה**. רלשי גייסות תוקעי קרן ומתאספים אליהם בני צבא: **ושמא סאלר קרונס היסה**. לים: **נקעס יויס**. שס מקוס: **ואחד דס**. מהרונג צימר: **של**

זמאי דפסק אנפשיה. מיקלי וזדורי קיטמא: **שכנס זרע רופסא**. מדה כנגד מדה שבעלמא התחיל העס לזנות אל צנות מואב: **דאמר מר**. בעירובין (דף כ"א): ויליף לה מולהג הרבה יגיעת צרתי המלעיג הרבה נידון ציגיעת צפר וקרא צדברי סופרים כמיז ויותר מהמה בני הוהרי"ס צדברי סופרים יותר מדברי מורה: **צנאי האומוס** (א) **עודי ע"ו**. בלעס שהשכינה נגלית עליו והרשיע לדבר: **טור מללא**. מדינה ששמה הר המלך: (י) **נפלו**. בני המדינה היהודים עליהו דרומאי (ט) ומחונהו: **גונדא**. גדול: **סוס כסו**. ציהודים: **איודקור**. לשמוח: **עד דאסחוי**. לבני הסיל: **צלונא דגושפנקא**. מי שהיתה לו זרה בטבעתו היה מכירה לחוק מיל מן העיר למראה הנרות: **שחליים**. מין מאכל הוא במסכת ע"ו (דף כ"ט ט"ו): **הסוא אסרא**. הר המלך: **משקריסו**. דאמרימו ששים

רותחת דאמר מר (א) כל המלעיג על דברי חכמים נידון בצואה ורותחת תא חזי מה בין פושעי ישראל לבניאי אומות הקולם (ע) עובדי ע"ז תניא אמר רבי אלעזר בא וראה כמה גדולה כחה של בושה שהרי סיעת הקב"ה את בר קמצא והחריב את ביתו ושרף את היכלו: אתרנגולא ואתרנגולתא חריב טור מלכא דהוו נהיגי כי הוו מפקי חתנא וכלתא מפקי קמייהו תרנגולא ותרנגולתא כלומר פרו ורבו כתרנגולים יומא חד הוה קא חליף גונדא דרומאי שקלינהו מינייהו נפלו עלייהו מחונהו אתו אמרו ליה לקיסר מרדו כך יהודאי אתא עלייהו הוה בהו הוא בר דרומא דהוה קפיץ מילא ומטיל בהו שקליה קיסר לתאניה ואותביה ארעא אמר ריבונה דעלמא דרומאי אי ניהא לך לא תמסריה להווא נברא לדידיה ולמלכותיה בידיה דחד גברא אכשליה פומיה לבר דרומא ואמר הלא אתה אלהים ונחתנו ולא תצא אלהים בצבאותינו דוד גמי אמר הכי דוד אתמוהי קא מתמוה על לבית הכסא אתא דרקונא שמטיה לכרכשיה ונה נפשיה אמר הואיל ואיתרחיש לי ניסא הא זימנא אישבקינהו שבקינהו ואול איודקור ואכלו ושחו ואדליקו שרגי עד דאיתחזי בליונא דגושפנקא ברחוק מילא אמר מיהדאי קא חרו בי יהודאי דחד אתא עלייהו א"ר אסי תלת מאה אלפי שליפי סייפא עיילו למור מלכא וקטלו בה תלתא יומי ותלתא לילותא ובהך גיסא הלולי וחנני ולא הוו ידעי הני בהני בבלע ה' ולא חמל את כל נאות יעקב כי אתא רבין אמר רבי יוחנן אלו ששים רבוא עיירות שהיו לו לינאי המלך בחר המלך דאמר רב יהודה אמר רב אסי ששים רבוא עיירות היו לו לינאי המלך בחר המלך וכל אחת ואחת היו בה כיוצאי מצרים חוץ משלש שהיו בהן כפלים כיוצאי מצרים אלו הן כפר ביש כפר שיהללים כפר דכריא כפר ביש דלא יחבי ביתא לאושפיוא כפר שיהללים שהיתה פרנסתן מן שחליים כפר דכריא אמר רבי יוחנן שהיו שותיהן וילדות זכרים תחלה וילדות נקבה באחרונה ופוסקות אמר עולא לדידי חזי לי ההוא אתרא ואפילו שיתין ריבונתא קני לא מחזיק אמר ליה ההוא צדוקי לרבי חגיגא שקורי משקרייתו אמר ליה ארץ צבי כתיב בה מה צבי זה אין עורו מחזיק את בשרו אף ארץ ישראל בזמן שיושבין עליה רווחא ובזמן שאין יושבין עליה גמדא רב מגווימי בר חלקיה ורב חלקיה בר טוביה ורב הונא בר חייא הוו יתבי גבי הדדי אמרי אי איכא דשמיע ליה מילתא מכפר סכניא של מצרים לימא פתח חד מינייהו ואמר מעשה בארום וארוסתו שנשבכו לבין העובדי כוכבים והשיאום זה לזה אמרה לו בבקשה ממך אל תגע בי שאין לי כתובה ממך ולא נגע בה עד יום מותו וכשמת אמרה להן סיפדו לזה שפמפט ביצרו יותר מיוסף דאילו ביוסף לא הוה אלא חדא שעתא והאי כל יומא ויומא ואילו יוסף לאו בחדא מטה והאי בחדא מטה ואילו יוסף לאו אשתו והא אשתו פתח אידך ואמר מעשה עמרו ארבעים מודיות בדינר נחסר השער מודיא אחת וברדקו ומצאו אב ובנו שבאו על נערה מאורסה ביום הכפורים והביאום לבית דין וסקלום חזר השער למקומו פתח אידך ואמר מעשה באדם אחד שנתן ענינו באשתו לגרשה והיתה כתובתה מרובה מה עשה הלך וזימן את שושבינו והאכילן והשקן שיכרן והשכיבן על מיטה אחת והביא לובן ביצה והטיל ביניהן והעמיד להן עדים ובא לבית דין היה שם זקן אחד מתלמידי שמאי הזקן ובכא בן בוטא שמו אמר להן כך מקובלני משמאי הזקן לובן ביצה סולד מן האור ושכבת זרע דוחה מן האור בדקו ומצאו כדבריו והביאוהו לב"ד והלקוהו והגבוה כתובתה ממנו א"ל אבוי לרב יוסף ומאחר דהוו צדיקים כולי האי מאי טעמא איענוש א"ל משום דלא איאבול על ירושלים דכתיב ששמוח את ירושלים וגילו בה כל אוהביה שישו אתה משוש כל המתאבלים עליה: אשקא דריספך חריב ביתר דהו נהיגי כי הוה מתיליד ינוקא שתלי ארזא ינוקתא שתלי תורניתא וכי הוו מינסכי קייצי להו ועברו גננא יומא חד הוה קא חלפא ברתיה דקיסר אתבר שקא דריספך קצו ארזא ועיילו לה אתו נפול עלייהו מחונהו אתו אמרו ליה לקיסר מרדו כך יהודאי אתא עלייהו: ג'דע בחרי אף כל קרן ישראל א"ר זירא א"ר אבהו א"ר יוחנן אלו שמונים [אלף] קרני מלחמה שנכנסו לכרך ביתר בשעה שלכדוהו והרגו בה אנשים וגשים ומף עד שהלך דמן ונפל לים הגדול שמא תאמר קרובה היתה רחוקה היתה מיל תניא רבי אליעזר הגדול אומר שני נחלים יש בבקעת ידים אחד מושך אילך ואחד מושך אילך ושיערו חכמים שני חלקים מים ואחד דם במתניתא תנא שבע שנים בצרו עובדי כוכבים את כרמיהן מדמן של ישראל בלא זבל אמר

- 6) בכת"י: כל ימיהם לעולם (כלשון הפסוק)
- 7) כלומר אהבת נשים לו יותר מדי חס מלה גופו ושמתו, א כס"א: לש"י, ד) בלעס, (מהלכות) ודעי צלוה רוחתה כלומר מלאה לא רוח ומתמלאה לא נטהר גם נשלה הבל
- 8) [עירובין כ"א:]
- 9) בכת"י הרפורי לשתא: עובדי ע"ו, 1) [בכת"י הרפורי: הוה ארזא מנא], 2) [נדלל יז וע"י כמותו ק"י וע"י ויע"י ר"ה יג], 3) [בבב"ב כ"ט:], 4) [קתלה יב], 5) [שם], 6) [תיבות עובדי ע"ו ליתא ברפיריך, 7) ד"ה נפלו אחר ד"ה גונדא], 8) [כ"ע י"ב], 9) [וכן נכתב מ"ז].

לעני רש"י
 דיטריי"ש [דיטריי"ש].
 ממחזיק החכום. פי"ן.
 אידך.

מוסף רש"י
 שמשיה לכרכשיה. תלמנת שהעי יולא טי שקינן סכמי"א. (בהכות ט"ו) אין עורו מחזיק את בשרו. שהער טון ונמח לאמר הפסט (כתובות ק"ב). שפטט ביצרו. ממרס ונלס כנגד יצרו כלאמרינן ריב ק"סו) מן מקון אמר שהיה מפטפט כנגדו. (ושב"ט ב"ב ט"ו) תורניתא. מן א"ח וקא טורס כלאמר כ"ה"ה (כ"ז) (פ"ז ד"ד).